

INTELLIGENCE ȘI CULTURA DE SECURITATE

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ STUDENTEASCĂ
PROCEEDINGS

VOLUMUL 3
2024

Editura Academiei Naționale de Informații
„Mihai Viteazul”

CONFLICTUL ISRAEL-HAMAS CA SISTEM AUTOPOIETIC: TENDINȚE ȘI OPORTUNITĂȚI DE SOLUȚIONARE

Teodora - Ioana MORARU*

Abstract:

The longstanding conflict between Israel and Hamas, dating back to the establishment of the state of Israel in 1948, is a complex and deeply rooted predicament. This article explores the causes of the Israel-Hamas conflict, focusing on the initial social and economic challenges following Israel's foundation, the lack of basic necessities for Palestinians, the emergence of Hamas, and its actions along with Israel's responses. Additionally, it analyzes conflict dynamics, including power struggles, unfolding conflict stages, strategic cultures of Hamas and Israel, and recent developments, such as the unexpected involvement of Ansarallah (Houthi rebels) in the conflict. This comprehensive analysis provides insights into the complex nature of the Israel-Hamas conflict and the challenges in achieving de-escalation and peace in the region.

The research methods employed include document analysis and prospective analysis using autopoietic modelling and analysis of the risks, vulnerabilities, threats, dangers and opportunities (RVAP-O instrument). The results of the research provide a robust framework for developing strategies towards resolution of the ongoing conflict. Moreover, this paper offers a comprehensive vision of the conflict's future, therefore being part of the collective effort of building resilience through security culture in the civil society, while also providing further knowledge-based opportunities to national security experts regarding global conflict developments.

Keywords: Israel, Hamas, autopoietic modelling, opportunities, security culture.

Introducere

Conflictul de lungă durată dintre Israel și Hamas, care își are rădăcinile în istoria complexă a regiunii, este un element central în înțelegerea dinamicilor securitare din Orientul Mijlociu, în contextul studiilor politice și al studiilor de securitate.

Acest articol identifică ca scop evaluarea gradului în care conflictele din Orientul Mijlociu, în general, și conflictul Israel-Hamas, în particular, pot

* Student masterand în cadrul Academiei Naționale de Informații „Mihai Viteazul”, București, banu.teodora@animv.eu

fi soluționate prin implementarea instrumentului de analiză autopoietică RVAP-O. În acest sens, obiectivele propuse sunt identificarea stadiului dinamicii conflictului, a tendințelor viitoare de acțiune și a oportunităților actuale, care pot fi luate în calcul pentru soluționarea problemelor securitare din regiunea Africii de Nord și a Orientului Mijlociu.

Lucrarea este realizată în baza unui cadru teoretic specific, axat pe elementele de dinamică a conflictelor, aplicat în contextul necesității de a identifica posibilitatea utilizării instrumentului RVAP-O în analiza conflictelor din regiunea MENA.

Din punct de vedere structural, având ca fundament obiectivele menționate, vom explora și clarifica conceptele-cheie utilizate în articol, evidențiind relevanța acestora în contextul analizei conflictului dintre Israel și Hamas. Prin revizuirea literaturii de specialitate, vom identifica golurile de cercetare care sunt în măsură să justifice relevanța lucrării.

În etapa următoare, vom detalia metodologia cercetării științifice, justificând alegerea și modul de aplicare al analizei dinamicii conflictului și al analizei autopoietice, precum și utilitatea instrumentului RVAP-O și rezultatele așteptate.

Ulterior, lucrarea va prezenta rezultatele cercetării printr-o analiză multi-nivel, interpretând datele obținute în urma aplicării instrumentului RVAP-O în contextul conflictului Israel-Hamas și identificând direcții potențiale de soluționare bazate pe oportunitățile relevante.

1. Cadrul teoretic și stadiul literaturii de specialitate

Conform viziunii realiste aplicate în teoria relațiilor internaționale, conflictul este reprezentat de o dimensiune hard power, însă din perspectiva statelor implicate, conflictul poate fi interpretat ca un context în care are loc negocierea intereselor naționale. Vom utiliza această viziune rezumativă a conflictului în cadrul prezentei analize, întrucât se aliniază elementelor cauzale care fundamentează acțiunile celor doi actori fundamental implicați în conflictul Israel-Hamas.

Un rezultat al conflictului, existent sau perceput, este insecuritatea, respectiv, teama asociată consecințelor potențiale. Una dintre cele mai cuprinzătoare definiții ale securității, în acest sens, este oferită de Wolfers (1952), care susține că „securitatea, în sens obiectiv, măsoară absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite, iar într-un sens subiectiv, absența temerii că asemenea valori vor fi atacate”.

Un sprijin contextual în demersul actualei lucrări este asigurat de viziunea lui Pirnea (2005, 24), care face referire la securitatea colectivă

ca asumare preluată de fiecare stat, membru al angajamentului colectiv „de a se alătura împotriva acelor care amenință integritatea teritorială sau independența politică a unuia”.

Modelarea autopoietică este o metodă de analiză a sistemelor complexe, care se bazează pe conceptul de „autopoieză”, introdus de Maturana și Humberto (1994). Termenul, în forma sa inițială, descrie capacitatea unui sistem biologic de a se auto-produce și menține. Cu toate acestea, în prezent există numeroase lucrări științifice care analizează capacitatea statelor și sistemelor naționale de a îndeplini funcții similare, în raport cu societatea pe care o reprezintă. În acest context, Deac și Grigoraș (2014, 62-70) susțin ideea că securitatea națională se impune a fi înțeleasă ca o reconstrucție și reconfigurare a relațiilor interne ale unui sistem deschis. Modelul prezentat accentuează pe capacitatea securității naționale de a-și menține și adapta structura prin conexiunile cu celelalte elemente ale sistemului, astfel încât să asigure un echilibru dinamic între condițiile interne și externe. Totodată, aceștia susțin că analiza autopoietică a riscurilor, vulnerabilităților, amenințărilor și pericolelor poate identifica oportunități de reconfigurare și adaptare a sistemului în beneficiul securității (2014, 62-70).

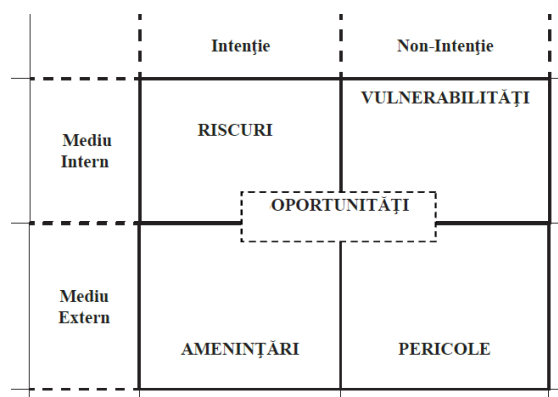

Figura nr. 1: Analiza RVAP-O (Deac și Grigoraș, 2014, 68)

Astfel, Deac și Grigoraș (2014, 68) au dezvoltat instrumentul de analiză RVAP-O (vezi Figura nr. 1) pentru identificarea oportunităților, pornind de la elementele enunțate, care poate fi în măsură să sprijine instituțiile în procesul de menținere a securității naționale. Conform viziunii acestora, securitatea este un proces continuu de reconstrucție și reconfigurare a relațiilor interne, adaptându-se astfel la schimbările și provocările externe. Modelul de analiză evidențiază importanța gestionării

vulnerabilităților inerente și a riscurilor generate de acțiuni externe. Autorii nu percep riscurile ca manifestări directe ale vulnerabilităților, ci ca rezultat al deciziilor, respectiv al acțiunilor întreprinse. De asemenea, RVAP-O integrează pericolele neintenționate, aceștia oferind o abordare holistică care permite anticiparea și acțiunea proactivă pentru menținerea și îmbunătățirea securității. Prezenta viziune va fi corelată cu rezultatele cercetării actuale, în încercarea de a aborda conflictul Israel-Hamas din perspectivă autopoietică, respectiv, în încercarea de a determina soluții, sub formă de oportunități comune pentru cele două părți implicate, cu sprijinul instrumentului enunțat.

Conceptul de autopoieză este relevant pentru analiza conflictului deoarece evidențiază capacitatea sistemelor de a menține și regenera propria structură și funcționalitate, adaptându-se la perturbările sau tensiunile din mediu. În contextul analizei conflictului, autopoieza sugerează că entitățile implicate în conflicte au capacitatea de a se adapta, de a se regenera și de a perpetua conflictele, chiar și în condițiile unei aparente stagnări.

Această abordare oferă o perspectivă asupra modului în care conflictele pot deveni parte integrantă a dinamicii sistemice a unor entități sau grupuri, influențând structura și funcționarea statală și regională pe termen lung. Prin interpretarea modelului autopoietic din această perspectivă, conflictele devin elemente esențiale ale identității sociale și a funcționării sistemelor statele. Astfel, pot fi identificate modalități de soluționare a conflictelor care să convină părților implicate, cu condiția stabilirii oportunităților asociate, care devin numitor comun.

În aceste condiții, nu au fost identificate lucrări științifice care să abordeze un sistem regional din perspectivă autopoietică. Concomitent, se observă un gol de cercetare în ceea ce privește analiza conflictelor din perspectiva instrumentului RVAP-O, iar prezenta cercetare este justificată prin necesitatea încercărilor academice de a determina viabilitatea acestui instrument în contextul menționat.

2. Metodologia cercetării științifice

Din punct de vedere metodologic, conflictul Israel-Hamas este analizat din perspectiva propusă de Bogzeanu (2023), urmărind elementele de dinamică ale conflictului ca indicatori pentru a determina stadiul actual al acestuia și perspectivele sale viitoare. Simultan, am utilizat instrumentul de analiză autopoietică RVAP-O pentru identificarea oportunităților asociate conflictului din perspectiva celor doi actori majori. Acest demers este destinat testării utilității instrumentului enunțat în analiza conflictelor.

Prin intermediul acestor instrumente, scopul lucrării se materializează în analizarea potențialului de soluționare a conflictelor din regiunea Orientului Mijlociu, prin aplicarea metodei de analiză autopoietică RVAP-O, considerând ca studiu de caz conflictul dintre Israel și Hamas.

Astfel, demersul științific este inițiat de întrebarea de cercetare *În ce măsură cunoașterea oportunităților unei crize sau a unui conflict poate determina soluționarea acestuia?* și propune următoarele obiective de cercetare:

- Determinarea evoluției dinamicii conflictului și a stadiului actual;
- Identificarea tendințelor viitoare de acțiune și explorarea oportunităților curente.

Obiectivele stabilite au ca deziderat obținerea unor confirmări științifice cu privire la potențialul academic de a contracara amenințările regionale de tip conflict armat folosind metode de analiză alternative.

Pentru îndeplinirea obiectivelor de cercetare propuse am stabilit o serie de direcții de cercetare, după cum urmează:

- Stabilirea caracterului ciclic al conflictului, analizat din perspectivă istorică (2013-2023);
- Identificarea și analizarea elementelor de dinamică ale conflictului și ulterior stabilirea stadiului actual al dinamicii;
- Identificarea tendințelor viitoare de acțiune din partea celor doi actori;
- Identificarea eventualelor oportunități comune pentru cele două părți, care pot evolua în scopul soluționării conflictului.

3. Rezultatele cercetării

În vederea completării primului obiectiv de cercetare, am întocmit un istoric rezumativ al conflictului Israel-Palestina, respectiv Israel-Hamas, în vederea testării ciclicității evoluției dinamice din ultimul deceniu.

Conflictul dintre statele arabe și Israel a început cu aproximativ 50 de ani în urmă, în perioada 1947-1948, ca rezultat al unui conflict intercomunitar care există de mai bine de un secol, începând cu întoarcerea evreilor în Țara Israelului în anul 1881¹. Pe măsură ce instabilitatea

¹ Ca un conflict civilizațional, ostilitatea dintre islam și iudaism poate fi urmărită de la fondarea islamului în secolul al VII-lea d.Hr. Înainte de Primul Război Mondial, regiunea era parte a Imperiului Otoman. După înfrângerea otomanilor, Liga Națiunilor a acordat mandatul asupra Palestinei Marii Britanii în anul 1920.

politică și conflictele interetnice s-au intensificat, criza israelo-palestiniană din acea perioadă a fost inclusă pe agenda ONU (Avineri, 1968, 195-214).

În 1947, adoptarea de către Adunarea Generală a ONU a rezoluției care propunea împărțirea Palestinei în două state independente, unul arab și celălalt preponderent evreiesc, a generat o criză în statele Egipt, Irak, Iordania, Liban și Siria. Liga Arabă și-a reiterat hotărârea de a menține Palestina ca stat arab și a comunicat intenția de a recruta o armată de voluntari din statele membre ale Ligii (International Crisis Behavior Project, 2004). Acest context a favorizat emergența unor organizații teroriste sub forma mișcărilor de eliberare națională, care s-au adaptat și au dezvoltat capacități acționale în cadrul conflictului israelo-palestinian. Printre aceste organizații se numără și Hamas, care a debutat în anul 1987 în Cisiordania și Fâșia Gaza, ca reacție la starea de tensiune și opresiune resimțită de palestinieni în teritoriile ocupate. Prin urmare, implicarea Hamas a marcat tranziția de la un conflict general israelo-palestinian la un conflict specific între Israel și Hamas (International Crisis Behavior Project, 2009).

Începând cu anul 2014 s-a observat o ciclicitate a conflictului dintre Israel și Hamas caracterizată de episoade repetitive de escaladare și detensionare. Conform datelor oficiale, în Fâșia Gaza ambele tabere au respectat armistițiul, în timp ce în Cisiordania și Ierusalim s-au înregistrat atacuri de intensitate progresivă între anii 2015 și 2016. Aceste incidente s-au manifestat, în special, sub forma unor atacuri spontane executate de palestinieni împotriva populației israeliene și asupra forțelor evreiești de securitate. Până în anul 2017 violențele spontane au continuat, însă intensitatea era diminuată (Uppsala University Conflict Data Program, 2022).

Anul 2018 a marcat o reactivare a conflictului, generând proteste violente în urma deciziei de relocare a ambasadei americane la Ierusalim. În anul următor, confruntările au persistat, cu implicarea grupărilor teroriste în conflict, precum Hamas și Jihadul Islamic Palestinian, ca actori principali. Pe perioada anului 2020, s-a observat o relativă stagnare a conflictului, ca în perioada 2016-2017, cu incidente izolate și noi propuneri de soluționare a crizei, dar care nu au fost agreate de către guvernul american.

În anii 2021 și 2022, conflictul a revenit în atenția mass-media, odată cu contestările politicilor implementate de Israel, declanșate de gruparea teroristă Hamas, care a devenit apărătorul de facto al conceptului de stat palestinian. Aceste evenimente sugerează natura ciclică a conflictului

dintre Israel și Hamas, caracterizată de episoade de escaladare și detensionare, fără un rezolvat notabil cu privire la potențiale soluții. (Uppsala University Conflict Data Program, 2022)

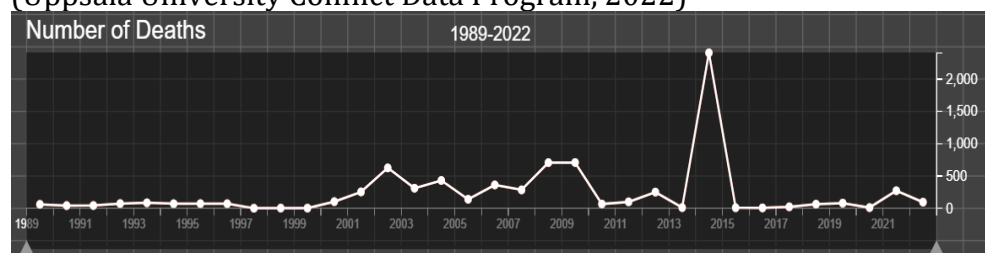

Figura nr. 2: Aspectul ciclic al conflictului Israel-Hamas din perspectiva efectelor asupra populației (Shawn, Davies; Pettersson, Therese și Öberg, Magnus, 2023)

Conform criteriilor oferite de Fragile States Index (The Fund for Peace, 2023), Palestina este un „stat fragil”². Acest element se aliniază observației conform căreia conflictul actual reprezintă în mod inerent o vulnerabilitate internă cu efect asupra societății palestiniene, în termeni de pierderi omenești (vezi Figura nr. 2) și lipsa posibilității asigurării nevoilor de bază și de siguranță.

Pentru concretizarea celei de-a doua direcții de cercetare, am identificat și analizat elementele de dinamică ale conflictului Israel-Hamas, în vederea determinării stadiului actual.

Cronologia acțiunilor-cheie ale Hamas

Cronologia acțiunilor-cheie ale Hamas (Hamas media team, 2024, 4-10) relevă rolul semnificativ al grupării în conflict și animozitatea grupării teroriste în raport cu statul Israel. Fondat în anul 1987 în timpul primei intifade, Hamas a debutat printr-o serie de atacuri asupra țăintelor militare israeliene. În anul 1993, Hamas s-a declarat împotriva implementării Acordurilor de la Oslo, încercând să saboteze procesul de pace prin violență. Eșecul summit-ului din anul 2000 a generat a doua intifadă. În acea perioadă, Hamas a executat în principal atacuri sinucigașe, iar Israel a răspuns cu raiduri aeriene. Alegerile politice din anul 2006 au adus victoria Hamas, generând tensiuni care au culminat cu răpirea unor soldați israelieni. În anul 2007, Hamas a preluat controlul

² Criteriile conform cărora un stat poate fi considerat fragil sunt: pierderea controlului asupra teritoriului sau a monopolului asupra utilizării legitime a forței; erodarea autorității legitime pentru a lua decizii colective; incapacitatea de a furniza servicii publice; incapacitatea de a interacționa cu alte state ca membru deplin al comunității internaționale.

în Gaza, accentuând diviziunea interetnică. Anii următori au fost marcați de acțiuni militare cu impact asupra populației locale, printre cele mai mediatizate fiind ofensiva din Gaza din anul 2008 și conflictul armat din anul 2014. Tensiunile au izbucnit din nou în anul 2021, după confruntările de lângă Moscheea Al-Aqsa, declanșând un nou ciclu de ostilități între Hamas și Israel.

Cauzele conflictului Israel-Hamas

Principala cauză care poate fi atribuită actualului conflict dintre Israel și Hamas poate fi interpretată simplist ca fiind momentul fondării statului Israel în anul 1948, însă factorii determinanți ai stării de fapt sunt variabil interconectați și implică o gamă largă de aspecte. În acea perioadă, migrația evreilor în Palestina a determinat oportunitatea formării statului Israel, provocând nemulțumiri în rândul populației locale. Problemele sociale și economice asociate au culminat în mutarea forțată a multor familii de palestinieni, care și-au pierdut casele și condițiile de existență (Levitt și Ross, 2006, 120-124).

Populația palestiniană s-a confruntat ulterior cu lipsa necesităților de bază și cu accesul limitat la resurse. Condițiile dificile, precum confiscarea terenurilor, controlul resurselor hidrografice, imposibilitatea oferirii de asistență medicală și educație, lipsa libertății de mișcare, au generat frustrare și nemulțumire în rândul palestinienilor. În acest context, au fost fondate o serie de mișcări palestiniene de eliberare națională (Levitt și Ross, 2006, 45-47).

Nemulțumirea față de starea socio-economică precară și absența unor soluții politice palpabile au fost factorii principali care au contribuit la sprijinul organizației teroriste Hamas în rândul populației palestiniene. Răspunsurile Israelului la acțiunile Hamas au inclus operațiuni militare în Fâșia Gaza, blocade³ și consolidarea securității coloniilor evreiești din Cisiordania (Hamas media team, 2024).

Analiza multi-nivel

Analiza multi-nivel a conflictului Israel-Hamas expune interconexiunile complexe dintre diferitele niveluri de influență și factorii care modelează dinamica acestui conflict.

La nivel local, conceptul central al raționalității are o însemnătate crucială în luarea deciziilor strategice din sfera politico-militară. Factori precum educația, mentalitatea populației, naționalismul și ura interetnică

³ Interzicerea intrărilor și ieșirilor populației palestiniene la frontierele comune.

influențează însă raționalitatea decidenților, fiind în măsură să determine adoptarea de decizii cu impact negativ asupra populației locale.

Analiza la nivel statal relevă că statele democratice, conform teoriei păcii democratice (Furtună, 2015, 80-87), sunt mai puțin predispuse să recurgă la forța militară în relațiile internaționale. În contextul Israel-Hamas, caracteristicile declarativ democratice ale Israelului pot influența modul în care abordează conflictul, în timp ce autoritarismul din Gaza a contribuit la o abordare mai agresivă și beligerantă.

La nivel interstatal, relațiile de putere sunt profund influențate de intervențiile și sprijinul extern acordat de state precum SUA, Germania, Italia pentru Israel, respectiv Iran, Iordania și Coreea de Nord pentru Palestina⁴. Totodată, susținerea cu trupe a Palestinei din partea grupării Ansarallah (Marinescu, 2024) poate determina o nouă extindere a conflictului peste granițele Fâșiei Gaza.

La nivel global, analiza elementelor de dinamică evidențiază tendința ciclică de escaladare și detensionare a conflictului motivat de aspecte ideologice, interetnice și sociale, recurente și justificate constant prin intermediul acțiunilor anterioare exercitate de către celălalt actor implicat.

De asemenea, tehnologia militară distructivă existentă la nivel global redă un plus de complexitate și risc în conflictul Israel-Hamas. În fapt, neimplicarea în mod direct a armelor nucleare nu elimină restricțiile și riscurile asociate cu tehnologiile militare avansate, care pot influența atitudinile și acțiunile actorilor globali implicați, având potențialul de a modifica echilibrul de putere regional și de a amplifica riscul unei escaladări necontrolate, cu potențial impact mondial.

Tipologia conflictului

Conflictul Israel-Hamas se identifică cu multiple tipologii (Bogzeanu, 2023). Printre acestea menționăm caracterul de război limitat al conflictului. Totodată, conflictul Israel-Hamas poate fi examinat ca război civil, dată fiind asumarea organizației Hamas ca administrație palestiniană.

Existența a multiple victime colaterale, precum și implicarea a multiple organizații teroriste în conflict, sunt în măsură să producă un impact semnificativ asupra structurilor de putere în regiune, cauzând confuzie în rândul populației locale.

O înțelegere aprofundată a conflictului Israel-Hamas derivă din dinamica acestuia. În timp ce amploarea dimensiunilor etnice și

⁴ Conform datelor oficiale înscrise pe <https://armstransfers.sipri.org/ArmsTransfer/>

religioase⁵ încadrează confruntarea în categoria conflictelor de idei, din punct de vedere teritorial și economic⁶, aceasta poate fi analizată din perspectiva conflictului de interese.

Suprapunerea dintre conflictul de idei și conflictul de interese este evidentă în măsura în care divergențele etnice și religioase influențează și motivează disputele teritoriale și economice dintre Israel și Hamas. Aceste elemente de dinamică subliniază profunzimea resimțită la nivel regional de actorii implicați în conflictul Israel-Hamas, precum și diversitatea factorilor care contribuie la această confruntare.

În același timp, conflictul Israel-Hamas exemplifică modul în care evoluția conflictelor armate moderne se pot asocia în sisteme complexe, interacționând pe niveluri diferite din punct de vedere operativ. Hamas utilizează tactici de insurgență și terorism, reflectând generația a IV-a a conflictelor armate (Bogzeanu, 2023). În contrapondere, Israel răspunde cu putere militară mai mare și tactici asimetrice, încadrându-se în generația a V-a a conflictelor (Bogzeanu, 2023), caracterizată prin acțiuni asimetrice și atacuri hibride.

Cultura strategică a celor doi actori

Hamas, în percepția sa asupra riscurilor și amenințărilor, consideră Israelul ca o amenințare directă la adresa intereselor palestinienilor. Această percepție este fundamentată pe istoricul conflictului și pe acțiunile considerate de Hamas ca fiind de natură opresivă sau dăunătoare pentru populația palestiniană. Organizația teroristă Hamas promovează rezistența și jihadul, observate ca mijloace necesare pentru a contracara ocupația israeliană și pentru a-și promova obiectivele politice și teritoriale. De asemenea, manifestă un nivel ridicat de scepticism față de eficacitatea acordurilor de pace anterioare, percepute ca fiind dezavantajoase pentru palestinienii sau ca fiind ignorate sau încălcate de către Israel.

Pe de altă parte, Israel abordează riscurile și amenințările din perspectiva securității naționale, prioritizând protejarea teritoriului și a cetățenilor săi. Israelul percepe organizațiile precum Hamas ca fiind amenințări teroriste, având în vedere atacurile și operațiunile violente desfășurate de aceste organizații împotriva cetățenilor săi. În acest context, Israel adoptă strategii de apărare preventivă, inclusiv măsuri de

⁵ Argumentele legate de originea teritorială și apartenența la Occident sau Orient îl încadrează în sfera etnică, în timp ce lupta pentru controlul locurilor sfinte și ofensivele lansate ca urmare a jignirilor aduse religiei celeilalte părți îl caracterizează drept un conflict religios.

⁶ Ca elemente esențiale, se evidențiază disputa teritorială și lupta pentru accesul la resurse.

securitate stringentă și acțiuni de mare amploare pentru contracararea amenințărilor anticipate. Cultura strategică a Israelului, declarativ defensivă, se află într-o fază de tranziție, caracterizată de abordări variate sub auspiciul necesității menținerii securității naționale.

Stadiul conflictului

Ca urmare a analizei stadiului conflictului Israel-Hamas, se observă că acesta se regăsește într-o etapă de escaladare, reflectată de utilizarea sistematică a forței, desfășurarea de operațiuni militare planificate și amenințări constante cu folosirea forței din partea ambelor părți. Acest context indică o perioadă de intensificare a tensiunilor și a acțiunilor violente în cadrul conflictului (Bogzeanu, 2023), chiar dacă sunt resimțite repercusiuni cauzate de durata și efectele asupra populației locale. Alți factori relevanți care împiedică deescaladarea sunt lipsa încrederii reciproce între Israel și Hamas că cealaltă parte va respecta armistițiul, precum și presiunile externe care contribuie la menținerea tensiunilor.

Ca parte a celei de-a treia direcții de cercetare (identificarea tendințelor viitoare), am analizat evenimente recente de amploare la nivel regional, cu impact asupra conflictului Israel-Hamas.

În contextul desfășurării operațiunii militare SUA „Prosperity Guardian” din 18 decembrie 2023 în proximitatea Mării Roșii, o evoluție neașteptată a fost marcată de implicarea grupării Ansarallah în conflictul Israel-Hamas, prin oferirea de sprijin logistic și de trupe (Marinescu, 2024). Motivația principală a implicării Ansarallah⁷ în cauza palestiniană poate fi asimilată cu afișarea solidarității ideologice împotriva iudaismului, în ciuda faptului că populația teritoriului palestinian este preponderent sunnită. Astfel, se distinge un risc de securitate regional, în contextul în care jihadul mic primează în fața afilierii sectare (Bushell, 2023, 110-113).

Referitor la activitatea anterioară a Ansarallah și poziționarea actorilor externi față de această organizație, în ianuarie 2021, Administrația Trump a decis să includă gruparea Ansarallah pe lista organizațiilor teroriste (US Departament of State, 2021) în cadrul eforturilor de a contracara influența Iranului în regiune și de a sprijini aliații din conflictul regional yemenit. Această decizie a fost controversată, întrucât a ridicat noi temeri cu privire la impactul asupra situației umanitare în Yemen, și la imposibilitatea susținerii negocierilor de pace. O altă problemă asociată înregistrării Ansarallah ca organizație teroristă a fost libertatea Partidului Muncitorilor din Kurdistan (PKK) de a provoca instabilitate în regiune, ca urmare a lipsei unor reacții militare din partea Ansarallah

⁷ Cunoscută și ca gruparea rebelilor Houti, reprezintă o mișcare de eliberare națională šiită cu origini în Yemen, fiind asociată în context regional cu sprijinul Iranului.

după decizia SUA⁸, determinând ca hotărârea să fie revocată în luna următoare (Blinken, 2021). Neschimbarea statutului Ansarallah în organizație teroristă până în prezent poate fi asimilată perspectivei diferite a Administrației Biden asupra situației regionale de securitate.

O altă evoluție recentă a conflictului Israel-Hamas a fost determinată de acțiunea Iranului din 14.04 a.c. (von Hein, 2024) de a lansa peste 300 de rachete și drone împotriva Israelului. Ca răspuns, Israel a folosit rachete aer-sol Rampage cu tehnologie anti-interceptare, neutralizând sistemele radar ale unei baterii de apărare aeriană iraniană (Tmava, 2024). Totodată, în ultima lună a fost observată o intensificare a acțiunilor violente cu caracter militar la frontierele neoficiale din nord ale Israelului cu Libanul, cu implicarea grupării teroriste Hezbollah (Reuters, 2024). Evenimentele marchează o escaladare semnificativă a tensiunilor în Orientul Mijlociu și demonstrează gradul de implicare a actorilor externi regionali în conflictul dintre Israel și Hamas, interpretat drept un conflict regional ideologic.

În lumina evoluțiilor recente și a implicării multiple a diferiților actori, conflictul Israel-Hamas se află într-un moment critic. Tendințele viitoare indică o creștere a complexității și a riscurilor regionale, fiind esențială o abordare echilibrată și non-conflictuală pentru a gestiona aceste provocări. Acțiunile și reacțiile ulterioare ale actorilor occidentali implicați vor fi decisive în determinarea evoluției conflictului și a perspectivei de pace și stabilitate în Orientul Mijlociu. Urmările și reacțiile cu caracter agresiv din partea Iranului susțin în continuare ciclicitatea conflictelor din regiunea MENA, fără a fi observate acțiuni sau non-acțiuni care să prevină eventuale urmări cu impact negativ.

Conform cadrului conceptual al modelului autopoietic propus de Deac și Grigoraș (2014, 62-70), am urmărit cinci elemente-cheie ale securității naționale⁹, adaptate în context regional la nivelul Orientului Mijlociu, în vederea elaborării unei imagini de ansamblu asupra viabilității aplicării unei astfel de viziuni asupra conflictelor.

În contextul crizelor recurente din Orientul Mijlociu, echilibrul este deseori perturbat de factori externi imprevizibili, precum intervențiile

⁸ Decizii similare au fost observate din partea SUA în contextul războiului împotriva terorii, când au retras clasificarea YPG (ramura militară a PKK) ca organizație teroristă anterior anului 2003, fiind necesară contracararea amenințării teroriste Daesh în Jarabulus, Siria (vezi Moraru, 2022, 108).

⁹ Echilibrul dinamic între condiții interne și externe, vulnerabilitățile ca elemente inerente ale sistemului, riscurile ca rezultat al deciziilor de acțiune, amenințările ca acțiuni externe îndreptate împotriva securității, pericolele ca elemente externe non-intenționate.

militare ale actorilor internaționali sau influența grupărilor teroriste. Din considerente temporale, întrucât ultimul deceniu a fost perceput ca o perioadă instabilă din punct de vedere social, politic și securitar, și asumat ca fiind status-quo la nivelul societății, poate fi justificat faptul că în prezent, echilibrul a devenit în fapt un element dezirabil, dar intangibil. Sub acest auspiciu, echilibrul de facto ia forma unei situații tensionate din punct de vedere politic și imprevizibile din punct de vedere al securității, acest aspect fiind influențat atât de factori și acțiuni interne, cât și de actori externi, dar mai ales de reacții militare cu efecte amplificatoare.

În același timp, vulnerabilitățile devin pronunțate și intensificatoare în contextul evoluției acestora ca urmare a escaladării spontane. Lipsa unor soluții eficiente pentru gestionarea acestor vulnerabilități extrapolate contribuie la accentuarea haosului.

Deciziile pe care se fundamentează acțiunile militare în conflictele din regiune au adesea consecințe imprevizibile care puteau fi prevenite prin aplicarea unei viziuni asertive și diplomatice. Conform actualului modus operandi, anticiparea și gestionarea riscurilor este dificilă și scapă controlului direct, singura posibilitate viabilă ulterioară fiind adaptarea la consecințele asumate.

Implicarea actorilor externi în conflicte regionale aparent izolate contribuie la evoluția unor amenințări complexe, care depășesc capacitățile unui singur stat de a răspunde eficient. Amplificările constante prin intervenții externe destabilizează suplimentar securitatea regională și compromit eforturile minim existente de stabilizare.

Totodată, evoluțiile recente în conflictul Israel-Hamas au demonstrat capacitatea pericolelor de a deveni imediate, afectând în mod direct securitatea națională a actorilor statali implicați și siguranța populației locale.

Potrivit analizei întreprinse, în contextul regional din Orientul Mijlociu, modelul autopoietic poate fi contestat, dată fiind incapacitatea sa de a menține echilibrul și de a gestiona eficient dinamica complexă a evenimentelor, caracterizate de haos și instabilitate constantă. În același timp, conflictul Israel-Hamas poate fi interpretat ca sistem autopoietic din perspectiva dinamicii ciclice a acestuia, a integrării și acceptării sentimentului de pericol resimțit de populația locală ca fiind normalitate, precum și de alimentarea constantă internă și externă a acțiunilor violente, care mențin ritmul intensității luptelor în ultimul deceniu.

Tabelul nr. 1: Aplicarea instrumentului de analiză RVAP-O asupra conflictului Israel-Hamas (Deac și Grigoraș, 2014, 68)

	Intenție		Non-intenție
Mediu Intern	Riscuri	Oportunități 1. Dialogul și medierea 2. Ajutorul umanitar și reconstrucția 3. Implementarea și monitorizarea acordurilor	Vulnerabilități 1. Dependența de sprijin extern 2. Instabilitatea politică internă
	1. Escaladarea violențelor interne 2. Implicațiile sociale nefavorabile		Pericole 1. Escaladarea necontrolată 2. Implicațiile regionale extinse
Mediu Extern	Amenințări		
	1. Contraofensivele de tip terorist 2. Pierderea de vieți		

Îndeplinirea primului obiectiv de cercetare consolidează o serie de riscuri, amenințări, vulnerabilități, pericole și oportunități comune pentru actorii principali implicați în conflictul Israel-Hamas, în baza perspectivelor oferite de instrumentul RVAP-O (vezi Tabelul nr. 1).

Astfel, în termeni de riscuri comune, unul dintre elementele majore percepute este escaladarea violențelor interne pentru ambele părți. Consecințele intensificării violențelor la nivel societal, ca urmare a fragmentării populației, contribuie la pierderi masive de vieți și la distrugerii materiale, cu probabilitatea de a influența negativ potențialul de stabilizare internă. Totodată, acțiunile agresive sau violente pot atrage critici severe din partea comunității internaționale, generând presiuni și sancțiuni asupra celor doi actori. În final, probabilitatea ca aceste sancțiuni să producă mai multă destabilizare internă pentru societatea evreiască și palestiniană este ridicată.

Referitor la amenințările comune, o preocupare majoră pentru ambele părți este reprezentată de contraofensivele de tip terorist (cu impact psihologic și urmări politice) și de escaladarea conflictului prin prezentul ciclu de violență de tip atac-contraatac. O altă amenințare percepută este pierderea de vieți – populația locală este afectată în mod direct de conflict, iar familiile pot contribui ulterior la producerea de violențe, sub formă de acte vindicative îndreptate împotriva adversarului perceput.

În privința vulnerabilităților comune, atât Israel cât și Hamas sunt vulnerabile în fața influențelor externe și a presiunilor politice și sociale.

Dependența de sprijinul extern, manifestat prin susținere financiară, politică sau logistică (în interesul stabilității regionale), poate expune ambele părți la presiuni și constrângeri ale modalității de gestionare a conflictului, astfel că cei doi actori devin, în final, executanți ai voințelor colective externe care manifestă interes regional din diferite scopuri, precum controlul resurselor. Instabilitatea politică internă reprezintă o altă vulnerabilitate comună, deoarece tensiunile influențează capacitatea de guvernare și de gestionare a problemelor interne, fiind prioritizate constant, în interes legitim, deciziile strategice cu aspect extern.

Pericolele comune pentru cei doi actori implicați sunt, pe de o parte, riscul unei escaladări necontrolate a conflictului, iar pe de altă parte, implicațiile regionale extinse. Asocierea celor două determină un impact negativ asupra stabilității regionale și implicarea altor actori statali sau non-statali în conflict, din perspectiva gestionării repercusiunilor interne.

Riscurile, amenințările, vulnerabilitățile și pericolele comune subliniază complexitatea și dificultatea gestionării bi-partite a conflictului Israel-Hamas, evidențiind necesitatea identificării oportunităților comune, prin intermediul cărora actorii implicați pot iniția acțiuni de facto în interesul stabilității regionale. În acest context, următoarele trei oportunități comune pot fi confirmate în baza analizei întreprinse:

- Dialogul și medierea:

Pentru Israel, această oportunitate poate să consolideze imaginea internațională de stat responsabil și deschis la dialog cu partenerii din Vest. De asemenea, pentru Hamas, dialogul și medierea ar putea sprijini interesul său de recunoaștere politică și integrare regională, consolidând legitimitatea organizației.

- Ajutorul umanitar și reconstrucția:

Implicarea comună în acțiuni de sprijin umanitar și reconstrucție oferă ambelor părți oportunitatea de a demonstra responsabilitate și preocupare pentru populația locală destabilizată de conflict. În cazul Israelului, aceste acțiuni pot consolida angajamentul față de drepturile omului și pot îmbunătăți imaginea statului la nivelul societății europene și internaționale. Totodată, pentru Hamas, acest ajutor poate crea șanse de a fi tolerată și acceptată ca organizație legitimă reprezentativă pentru poporul palestinian.

- Implementarea și monitorizarea acordurilor:

Pentru Israel, implementarea și monitorizarea acordurilor sunt o oportunitate de a asigura securitatea și stabilitatea în regiune, consolidându-și poziția de putere regională, care acționează proactiv pentru soluționarea pașnică a conflictului. Prin respectarea și aplicarea

acordurilor, Israel poate demonstra că este dispus să susțină inițiativele de pace, cu potențial ulterior de câștig economic și de mărire a sferei de influență. De asemenea, pentru Hamas, implementarea și monitorizarea acordurilor ar putea fi percepute ca o oportunitate de a-și consolida legitimitatea și de a-și demonstra angajamentul față de poporul pe care îl reprezintă în conflict. Astfel, Hamas ar putea câștiga sprijin politic suplimentar în Gaza și eventual în regiune, fiind satisfăcute inclusiv interesele politice ale grupării.

În esență, exploatarea acestor oportunități comune pentru implementarea de măsuri proactive susțin interesele ambelor părți, în același timp contribuind la reducerea tensiunilor, stabilizarea situației de securitate regională și promovarea unui mediu propice pentru cooperare și dezvoltare pe termen lung în Orientul Mijlociu.

Teoretizând potențialul metodelor alternative de analiză, precum instrumentul de analiză autopoietică RVAP-O, de identificare a unor soluții pentru conflictele actuale din regiunea MENA, se poate afirma că acestea sunt în măsură să determine noi perspective cu potențial acționabil care favorizează, din perspectivă empirică, actorii implicați. Evaluarea actuală a viabilității instrumentul RVAP-O în contextul conflictelor de la nivelul Orientului Mijlociu este una pozitivă, întrucât poate determina și motiva, în baza oportunităților identificate, actorii statali și non-statali să acționeze în interesul comun, generând soluții aplicabile pentru eliminarea amenințărilor regionale și încetarea ostilităților.

Concluzii

În concluzie, analiza conflictului Israel-Hamas prezintă, prin studierea elementelor de dinamică și prin aplicarea instrumentul RVAP-O, o serie de observații esențiale.

Principalele constatări subliniază complexitatea și interdependența dinamicii conflictuale în regiunea MENA în raport cu factorii externi implicați. Riscurile și amenințările comune identificate evidențiază necesitatea comunicării directe a acestora între părțile implicate.

Oportunitățile comune pentru rezolvarea conflictului nu se aliniază scopului esențial asimilat opririi ostilităților. Actorii implicați prezintă interes pentru obținerea sprijinului extern și menținerea tensiunilor, ignorând pericolele și amenințările existente, printre care cele mai stringente fiind pierderea de vieți și potențialul iminent al conflictului de a escalada la nivel regional.

Aceste concluzii reliefează importanța dialogului și cooperării dintre Israel și Hamas pentru soluționarea durabilă și pentru construirea

unui viitor stabil și prosper în regiunea MENA, care poate fi ulterior exploatat de ambii actori în funcție de interesele proprii. În cele din urmă, un aspect ce poate determina pe termen lung o discrepanță mai accentuată între statele dezvoltate din Vest și statele din lumea a treia este lipsa dezvoltării economice și politice din perspectivă colectivă, toate statele din spațiul geografic delimitat fiind incapabile să se dezvolte prin cooperare.

O potențială direcție viitoare de cercetare în contextul conflictului Israel-Hamas poate viza impactul influențelor externe și interesele actorilor terți. Analiza acestor implicații clarifică dinamica conflictului, evidențiind modul în care interesele externe influențează evoluția și escaladarea conflictului. Totodată, o direcție alternativă de cercetare poate consta în testarea viabilității instrumentului RVAP-O și a analizei autopoietice în context academic în raport cu conflictele interetnice din regiunea MENA. Prin utilizarea analizei autopoietice, lucrarea poate investiga disfuncțiile existente la nivelul strategiilor naționale de securitate, care pot fi direct corelate cu factori de escaladare a conflictelor interetnice locale.

Bibliografie:

1. Avineri, Shlomo. (1968). The Origins of the Arab-Israeli Wars. *Journal of Contemporary History* 3(1), 195-214.
2. Blinken, Antony. (2021). Revocation of the Terrorist Designations of Ansarallah. Disponibil la <https://www.state.gov/revocation-of-the-terrorist-designations-of-ansarallah/>.
3. Bogzeanu, Cristina. (2023). Crizele politico militare, București: Editura TopForm.
4. Bushell, Terry. (2023). Jihad: A Short History. New York: Pen and Sword History.
5. Deac, Ioan; Grigoraș, Răzvan. (2014). Modelarea autopoietică a Strategiei de Securitate Națională. *Impact strategic*, 1, 62-70.
6. Furtună, Petru. (2015) Teoria păcii democratice: Esența și perspectivele. *Relații Internaționale*, 2, 80-87.
7. Hamas media team (2024). Our narrative...operation Al-Aqsa flood. Disponibil la <https://www.palestinechronicle.com/wp-content/uploads/2024/01/PDF.pdf>.
8. International Crisis Behavior Project (2004). Crisis Summary: Palestine Partition/Israel Independence – 1947. Disponibil la <http://www.icb.umd.edu/dataviewer/>.

9. International Crisis Behavior Project (2009). Protracted Conflict History: Palestine Partition/Israel Independence – 1947. Disponibil la <http://www.icb.umd.edu/dataviewer/>.
10. Levitt, Matthew; Ross, Dennis. (2006). Hamas: Politics, Charity, and Terrorism in the Service of Jihad. New York: Yale University Press.
11. Marinescu, Florin. (2024). Cine sunt rebelii houthi și de ce atacă navele din Marea Roșie?. Disponibil la <https://www.g4media.ro/cine-sunt-rebelii-houthi-si-de-ce-ataca-navele-din-marea-rosie.html>.
12. Maturana, Humberto; Varela, Francisco. (1994). De Máquinas y Seres Vivos: Una teoría sobre la organización biológica. Buenos Aires: Editorial Universitaria.
13. Moraru, Andrei. (2022). Turkish Intervention in Syria and Geostrategic Implications on the European Union. Proceedings of the International Scientific Conference Strategies XXI, 18, 108-116. DOI: 10.53477/2971-8813-22-12.
14. Pirnea, Vasile. (2005). Dimensiunea de securitate și apărare a Uniunii Europene. București: Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei.
15. Reuters (2024). Hezbollah launches deepest attack into Israel since start of Gaza war. Disponibil la <https://www.reuters.com/world/middle-east/lebanons-hezbollah-launches-deepest-attack-into-israel-since-gaza-war-2024-04-23/>.
16. Shawn, Davies; Pettersson, Therese; Öberg, Magnus (2023). Organized violence 1989-2022 and the return of conflicts between states?. Journal of Peace Research (Forthcoming).
17. SIPRI (2024). SIPRI Arms Transfers Database. Disponibil la <https://armstransfers.sipri.org/ArmsTransfer/>.
18. The Fund for Peace (2023). The Fragile States Index. Definition. Disponibil la <https://fragilestatesindex.org/>.
19. Tmava, Burim. (2024). Si Izraeli përdori dronët për të ngatërruar mbrojtjen ajrore iraniane përpara se të "gjuante raketat supersonike Rampage – një sulm preciz që heshti Teheranin. Disponibil la <https://telegrafi.com/si-izraeli-perdori-dronet-per-te-ngaterruar-mbrojtjen-ajrore-iraniane-perpara-se-te-gjuante-raketat-supersonike-rampage-nje-sulm-preciz-qe-heshti-teheranin/amp/>.
20. Uppsala University Conflict Data Program (2022). Conflict Israel: Palestine. Disponibil la <https://ucdp.uu.se/conflict/234>.
21. US Departament of State (2021). Executive Order 13224. Disponibil la <https://www.state.gov/executive-order-13224/>.
22. von Hein, Shabnam. (2024). Atacul asupra Israelului: își arată Teheranul mușchii?. Disponibil la <https://www.dw.com/ro/atacul-asupra-israelului-%C3%AE%C5%9Fi-arat%C4%83-teheranul-mu%C5%9Fchii/a-68838594>.
23. Wolfers, Arnold. (1952). National Security as an Ambiguous Symbol. Political Science Quarterly, 67(4).

Aceasta este al treilea volum de proceedings al Conferinței Științifice Intelligence și Cultura de Securitate (ICS), care cuprinde lucrările prezentate în cadrul ediției din 2024 - ICS 2024, publicat de Academia Națională de Informații „Mihai Viteazul” (ANIMV). ICS continuă să ofere studenților o platformă pentru dialog academic și pentru a împărtăși realizările lor științifice.

Ediția actuală își extinde participarea la un spectru mai larg de contributori, incluzând atât doctoranzi, cât și studenți din programele de master, cu un interes crescut pentru domenii precum intelligence, securitate națională, istorie și relații internaționale.

Organizarea conferinței a fost posibilă datorită eforturilor continue ale doctoranzilor și ale conducătorilor de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Intelligence și Securitate Națională a ANIMV.

Anticipăm cu entuziasm noi discuții și schimburi de idei în viitoarea ediție a conferinței.